

Yeşil, beton ve sonrası

[Betonart](#)'taki dostlarım dergilerinin 10. yılını kutladılar. Beni de davet ettiler, gittim.

Yeşil, güneş enerjisinin cana dönüştürülmesidir.

Soluduğumuz havadaki oksijenle besinleri yakıp elde ettiğimiz enerji, canlılığın temelidir. Bitkiler için de, hayvanlar için de, insanlar için de.

Soludukça tükettiğimiz oksijen yerine havaya karbondioksit veririz.

Suyla birlikte karbondioksitten hem besin üretip hem de oksijeni çıkarıp havaya geri veren fotosentezdir. Fotosentezi göremeyiz, gördüğümüz yeşildir. Gören canlı, bilmese bile yeşilde canlılığı hisseder. İnsanlar da hisseder, hayvanlar da.

* * *

Minibüs Caddesi'nin üzerinde, Erenköy'ü geçip Kazasker'e gelmeden biraz önce üç ya da dört apartman boşaltılmış. Yerlerine daha yüksek bir iki bina yapılacak herhalde.

Keşke resmini çekseydim. Cam çerçevenin tümü sökülmüş. Boyaların sıvaların büyük bölümü dökülmüş. Yer yer duvarlar yıkılmış. Üstüne bindirilenler dağılınca viranelik görüntüsünün ardından binayı ayakta tutan strüktür -görebilene tüm ihtişamıyla- gözle görülür hale gelmiş; beton.

* * *

Bir binaya bakarız da taş gibi deriz. Aslında üst üste dizilip sıvanmış pişmiş kırmızı toprak bloklarıdır gördüğümüz, öyle görüldüğü gibi de sağlam değildir.

Bir gökdelene bakarız, gördüğümüz göğe uzanan camdan bir kafestir adeta, vursan kırılacak gibidir ama görüldüğü gibi çıt-kırıldı değildir.

İster taş gibi görünsün, ister cam gibi, bu yalnızca görüntüdür, binaysa strüktürüdür.

Bazı mimarlık akımlarında strüktürü gösterme çabası olsa da genellikle gördüğün bina değil binanın üzerine giydirilmiş olan kaplamadır. Üstlerine giydirilenler soyulduğunda bina, taşıyıcı kolonlar ve katların zeminlerinden oluşur.

Binalar soyulduğunda, güvenliliğinden, sağlamlığından hiç bir şey yitirmez. Ama, eti soyulmuş bir iskelet gibi yere yığılacağı hissi verir.

Binaların strüktüründe betonun kullanılması, kentin hızla yayılmaya başlamasını sağladı. Kentlerde neredeyse sınırsız olacakmış gibi görünen dikey büyüme de beton ile olanaklı oldu.

Beton desek de, aslında betonla demirin birlikteliğidir söz konusu olan. Beton esnek değildir, kırılır; demir ise esnektir ama kırılmaz. Betonla demir genleşme bakımından birbirleriyle uyumludur. Beton kırılmaya meyil etse bile demir tutar, demir eğilmeye meyil etse bile beton tutar. İki birlikte sapasağlam ayakta dururlar.

İnşaat aşamasında bakıp dikkat etmediysen demiri göremezsin, demir betonun içinde kalır. Görüldüğü kadarıyla betondur; sen de beton dersin bu birlikteliğe.

* * *

Yeşilin karşısında “betonlaşma” yerilip durur. Beton, günah keçisi yapılmıştır adeta. İronik biçimde betonun verdiği güvendir bunu sağlayan.

Çin’de Pekin’i bir başka kentle birleştirerek 110 milyon insanın yaşadığı büyük bir kent oluşturma planları yapılmış, hatta planlama aşamasının sonuna gelmiş. Çok kısa bir sürede olabilir gibime geliyor.

Bundan sonra büyük bir yıkım olmadan kentlerin tenhalaşması olanaklı mı?

Yeşil güven vermez; bir canlılık, bir özgürlük hissidir yaşattığı. Betonsa cansızdır, hapisliği çağırıştır ama verdiği güvendir.

Yeşile boyanmış bir beton, yeşilin canlandırıcılığını sağlamaz, ne de beton gibi bir yeşil betonun güvenliliğini.

Geriye, yeşile, -tatil fantezileri dışında- kırlara dağlara dönmek olanaklı değil. Yaşam, betondan vazgeçerek değil, betonu kullanarak sürececek bundan sonra da. Peki betonun sağladığı güven, yeşili aratmayacak bir canlılıkla olabilir mi? Canlılığı yitirmeden güven, güveni yitirmeden canlılık olanaklı mıdır?

* * *

Kentlilik yutkunmadır bir de. Yutkunma, tükürmesinin insanın içinde kalmasıdır. Bazı belediyeler, betondan yapılmış saksılar kullanır kentte aksesuar olarak ya da beton banklar mesela. Bütün yavanlığına karşın ironik, sanatsal bir havası da vardır; bir şey diyemem yutkunurum.

Sarmaşıklar, betonun üzerinde ağır ağır ilerler. Kaplumbağanın bilinci olsaydı, kaplumbağayla sarmaşığın öyküsünü anlatırdı belki. Hani kaplumbağa hızlıdır ama bir mevsim yerinde ağnır da sarmaşık onu geçer mealinden.

Beton, et olmaya öykünmüş iskelet gibi duvar olursa yaşam alanını hapishaneleştirir, ilke olarak strüktür de kalmalıdır.

Tebessüm harekettir; insan, tebessümle insanın içini ısıtır. Sabitlik olarak elmacık kemiği olmadan olanaklı mı tebessüm? Ama tebessüm eden elmacık kemiği değildir, hatta kuru kafadaki elmacık kemiği insanı korkutur bile.

Beton, sanat olamaz. Sanat, tebessüm gibi durağanlık içindeki hareket; beton, elmacık kemiği gibi hareket içindeki durağanlıktır. Elmacık kemiksiz tebessüm olmadığı gibi beton ya da benzerleri bir şey olmadan sanat olmaz.

Hiçbiri bir diğeri olamayacak beton ve sanatın uyumlu birlikteliği, yeşil ve betonu bildikten sonraki yaşama bir yöneliştir; canlı güvenlik, güvenli özgürlük.

* * *

Velhasıl [Betonart](#)'taki arkadaşların işleri zor.

Nice yıllara, [Betonart](#).